

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
دقتروج، آموزش و تحقیقات تعاونی ها
سالانه آموزش مجازی تعاون

بخش ۱

همانگونه که مستحضر می باشید علی رغم پیشینه تعاون (به معنای مساعدت، همیاری و همکاری) به قدمت تاریخ، می توان اذعان داشت از جمله دلایل شکل گیری و پدیدار شدن شرکت های تعاونی در جهان، عدم امکان افراد برای تأمین نیاز و تحقق اهداف به صورت فردی است که تحت چنین شرایطی افراد ترجیح می دهند امکانات و سرمایه های موجود را در یک جا جمع نموده و آنها را برای رسیدن به هدف مشترک در یک مسیر به کار اندازند.

بر اساس بیانیه سی و یکمین کنگره اتحادیه بین المللی تعاون (ICA)، "تعاونی" انجمنی مستقل و متشکل از افرادی است که به طور داوطلبانه برای تأمین نیازهای مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعضاء تأسیس می شود و فعالیت خود را با مشارکت یا مدیریتی دموکراتیک به اجراء درمی آورد.

بدین ترتیب، مطابق اصول بین المللی تعاون، تعاونی ها بر اساس ارزش های خودیاری، خودمسئولیتی، دموکراسی، عدالت، انصاف و همبستگی بنا می کردند و در عرف بنیان گذاران آن، اعضاء تعاونی رفتاری منطبق با ارزش های شرافت، گشاده رویی، مسئولیت اجتماعی و کمک به دیگران را دارند.

تعریف شرکت تعاونی

واژه تعاونی در قوانین کشورهای مختلف مورد تعاریف گوناگونی قرار گرفته است. در ایران، قوانین مختلفی که راجع به تعاونی وضع گردیده، اما در این بحث صرفاً به ۲ تعریف مطرح شده در قوانین جمهوری اسلامی ایران به شرح زیر می پردازیم:

بر اساس ماده ۲ قانون شرکت های تعاونی (مصوب ۱۳۵۰)

شرکت تعاونی شرکتی است از اشخاص حقیقی و یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندی های مشترک و بهبود وضع اقتصادی اعضاء از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکای آنان موافق اصولی تشکیل می شود که در این قانون مصرح است

بر اساس ماده ۱۷ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران (مصوب سال ۱۳۷۰)

شرکت های تعاونی، شرکت هایی هستند که تمام یا حداقل ۵۱٪ سرمایه آن به وسیله اعضاء در اختیار شرکت تعاونی قرار می گیرد و وزارتخانه ها، سازمان ها، شرکت های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت، بانکها، شهرداری ها، شوراهای اسلامی کشوری، بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی می توانند جهت اجرای بند ۲ اصل ۴۳ از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر از قبیل مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، اجاره، اجاره به شرط تملیک، بیع شرط، فروش اقساطی، صلح، اقدام به کمک در تأمین و یا افزایش سرمایه شرکت های تعاونی نمایند بدون آنکه عضو باشند.

اهداف بخش تعاون ج.ا.ایران

مطابق ماده ۱ قانون بخش تعاونی اهداف این بخش عبارتست از:

- ۱- ایجاد و تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل.
- ۲- قراردادن وسائل کار در اختیار کسانی که قادر بکارند، ولی وسائل کار ندارند.
- ۳- پیشگیری از تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص جهت تحقق عدالت اجتماعی.

۴- جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت.

۵- قرارگرفتن مدیریت و سرمایه و منافع حاصله در اختیار نیروی کار و تشویق بهره‌برداری مستقیم از حاصل کار خود.

۶- پیشگیری از انحصار، احتکار، تورم و اضرار به غیر.

۷- توسعه و تحکیم مشارکت و تعاونی عمومی بین همه مردم.

۸- کمک به تأمین عدالت اجتماعی و توانمندسازی اقشار متوسط و کم درآمد (۱)

۹- ارتقای کارآیی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری و افزایش

رقابت پذیری در اقتصاد ملی (۱)

تبصره ۱- اهداف مذکور این ماده باید با رعایت ضرورت‌های حاکم بر برنامه‌ریزی عمومی

اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد عملی شود.

تبصره ۲- دولت مکلف است به منظور تحقق اهداف مذکور در این ماده با رعایت ضرورت

های حاکم بر برنامه‌ریزی عمومی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور شرایط و منابع مورد نیاز

را در برنامه‌های توسعه و قوانین بودجه سنوالتی لحاظ نماید. (۱)

در ماده ۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهار (۴۴) قانون اساسی در بندهای

۸، ۹، ۱۰ شرح زیر سه نوع تعاونی را تعریف نموده است.

الف) شرکت تعاونی: شخص حقوقی است که با رعایت قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری

اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی و موادی از قانون شرکت های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ که نسخ نشده است و اصلاحات بعدی آنها تشکیل شده باشد. ایم نوع شرکت تعاونی متعارف نیز نامیده می شود.

ب) شرکت تعاونی سهامی عام: نوعی شرکت سهامی عام است که با رعایت قانون تجارت و محدودیت های مذکور در این قانون تشکیل شده باشد.

ج) شرکت تعاونی فراگیر ملی: نوعی تعاونی متعارف یا سهامی عام است که برای فقرزدایی از سه دهک پائین درآمدی تشکیل می شود. عضویت سایر افراد در این تعاونی آزاد است ولی در بدو تشکیل حداقل هفتاد درصد (۷۰٪) اعضاء آن باید از سه دهک پائین درآمدی باشند .
در اینجا به دو نوع تعاونی اشاره دارد :

شرکت تعاونی متعارف که براساس قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ و موادی از قانون شرکتهای تعاونی مصوب ۱۳۵۰ که نسخ نشده است و

شرکت تعاونی سهامی عام که با رعایت قانون تجارت و محدودیت هایی که برای آن در قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهار (۴۴) قانون اساسی در نظر گرفته شده است و شرکت تعاونی فراگیر ملی که می توانند تعاونی متعارف یا سهامی عام باشند.

انواع شرکت‌های تعاونی

شرکت‌های تعاونی برحسب نوع، موضوع فعالیت و ویژگی اعضاء خود در انواع مختلفی طبقه‌بندی می‌شوند. برخی از این طبقه‌بندی‌ها ناشی از حکم قانونگذار است و برخی دیگر که بیشتر موضوع فعالیت شرکت‌های تعاونی را شامل می‌شوند در گذر زمان و با توجه به حدود نیازهای جدید، به وجود آمده‌اند.

عمده‌ترین طبقه‌بندی از نظر نوع فعالیت، طبقه‌بندی تعاونی‌ها به تولید و مصرف، کشاورزی و مصرف و کار و پیشه و تولید و توزیع و سهامی عام و فراگیر ملی می‌باشد. اما می‌توان تعاونی‌ها را با توجه به تعاریف قانونی طی سالهای گذشته به سه دسته نیز تقسیم بندی نمایم:

الف. انواع تعاونی به لحاظ نوع فعالیت

ب. انواع تعاونی به لحاظ موضوع فعالیت

ج. انواع تعاونی به لحاظ ویژگی اعضا

ارکان شرکت‌های تعاونی

وقتی اشخاص اراده می‌کنند که نیرو، سرمایه و امکانات خود را در یک جا جمع نمایند و فعالیت اقتصادی را به صورت جمعی و در قالب مشارکت انجام دهند، باید نظام مشخصی بر فعالیت آنها حاکم باشد و تمامی امور در قالب یک نظم و ترتیب خاصی انجام گیرد، زیرا از یک سو همه اشخاص سهم خواهان آن هستند که نظرات شان در کار اعمال گردیده یا زمان امور را در دست داشته باشند اما این امر برای همه آنها امکان پذیر نیست و باید تعداد معینی از افراد که از توانمندی بالایی برخوردارند، برای اداره امور برگزیده شوند. از سوی دیگر ضرورت انطباق فعالیت‌ها با اهداف و ضوابط از پیش تعیین شده ایجاب می‌نماید که شخص یا اشخاصی کارآمد، مستمراً جریان امر را زیر نظر داشته و کنترل نمایند.

جامه عمل پوشاندن به این خواست‌ها و ضرورت‌ها، نقش ارکان شرکت است.

مطابق ماده ۲۹ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران
مهم ترین ارکان یک شرکت تعاونی عبارتند از :

- ۱- مجمع عمومی
- ۲- هیأت مدیره
- ۳- بازرسی

این ارکان در واقع نقش قوای سه‌گانه یک کشور را در شرکت ایفاء می‌نمایند. اخذ تصمیمات و تصویب آنها را مجمع عمومی (قوه مقننه)، اجرای تصمیمات متخذة و اداره امور را هیأت مدیره (قوه مجریه) و نظارت و کنترل فعالیت‌ها را بازرسی (قوه قضائیه) به عهده دارند.

قانونگذار برای هر یک از رکن‌های فوق وظائف و اختیارات خاصی را در نظر گرفته و این وظائف و اختیارات قابل تغییر و جابه‌جایی به وسیله اشخاص نیستند. زیرا، مقررات مربوط به صلاحیت‌ها از جمله مقررات آمره است و هر توافقی که برخلاف آنها به عمل آید، فاقد اعتبار و نفوذ قانونی است.

نکته

ارکان شرکت در واقع نقش قوای سه‌گانه یک کشور را در شرکت ایفاء می‌نمایند. اخذ تصمیمات و تصویب آنها را مجمع عمومی (قوه مقننه)، اجرای تصمیمات متخذه و اداره امور را هیأت مدیره (قوه مجریه) و نظارت و کنترل فعالیت‌ها را بازرس (قوه قضائیه) به عهده دارند.

چکیده ای از ارکان تعاونی ها

۱- مجمع عمومی

همانطور که در دوره آموزشی آشنایی با مجمع عمومی اشاره شد: مجمع عمومی، اجتماع اعضاء تعاونی یا نمایندگان تام‌الاختیار آنهاست که بر طبق اصول و قواعد مقرر در قانون بخش تعاونی و آئین‌نامه‌های مربوطه، به منظور اتخاذ تصمیم در اموری تشکیل می‌گردد که قانون در صلاحیت این رکن قرار داده است. از این رو به عنوان بالاترین مرجع اتخاذ تصمیم و نظارت در امور شرکت های تعاونی مطرح می باشد. اعضا بدون در نظر گرفتن میزان سهم فقط دارای ۱ رای می باشند. به سخنی این رکن حکم قوه مقننه تعاونی ها را دارد.

انواع مجامع:

الف - عادی

مجمع عمومی عادی حداقل سالی یک بار پس از پایان سال مالی جهت انجام وظیفه

قانونی خود تشکیل می‌شود. در موارد ضروری در هر موقع سال می‌توان مجمع عمومی عادی را به صورت فوق‌العاده تشکیل داد (ماده ۳۳).

ب- فوق‌العاده

برگزاری این مجمع در مواقع ضروری صورت می‌گیرد و محدود به زمان خاصی از سال نمی‌باشد. این مجمع را از آن رو فوق‌العاده نامیده‌اند که موضوعات مورد رسیدگی در آن همیشگی و جزو جریان عادی امور شرکت نیست.

۲- هیأت مدیره

دومین رکن برای اجرای تصمیمات متخذه مجامع عمومی و مقررات اساسنامه، هیأت مدیره می‌باشد، در واقع این رکن خواست و اراده اعضاء را که در قالب مصوبات مجمع عمومی تبلور یافته، جامه عمل می‌پوشانیده و به نمایندگی از طرف آنان امور شرکت را اداره نماید. به عبارتی رکن هیأت مدیره نقش قوه مجریه را در شرکت ایفا می‌نماید.

نکته قابل توجه در بحث هیأت مدیره انجام وظائف هیأت مدیره به صورت جمعی است و هیچ یک از اعضاء هیأت مدیره نمی‌تواند از اختیارات خودبه صورت فردی استفاده کنند مگر در موارد خاص که وکالت یا نمایندگی کتبی از طرف هیأت مدیره داشته باشد.^۱

۳- بازرسی

سومین رکنی که سازمان یک شرکت تعاونی بر پایه آن استوار است، رکن بازرسی می‌باشد. این رکن همانگونه که قبلاً گفته شد، وظیفه نظارت و کنترل فعالیت‌های شرکت را برعهده دارد. قانونگذار بخش تعاونی برای بازرسی، وظائف و اختیارات خاصی را در نظر گرفته است و برای تصدی آن باید شرایط ویژه‌ای فراهم باشد.

با توجه به این که موضوع اصلی متن آموزشی حاضر بررسی این رکن است و این امر باید به صورت مفصل و با بیان جزئیات صورت گیرد، لذا شرح تفصیلی مطالب مربوطه را به قسمت‌های بعدی وا می‌گذاریم.

۱- تبصره ذیل ماده ۳۷ قانون بخش تعاونی.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
دفتر ترویج، آموزش و تحقیقات تعاونی‌ها
سالانه آموزش مجازی تعاون

جلسه ۲

جایگاه و نقش بازرسی در شرکت تعاونی

همانطور که در مباحث قبل اشاره شد رکن سوّم اداره امور تعاونی "بازرسی" است که وظیفه نظارت و کنترل امور شرکت را برعهده دارد. این وظیفه توسط بازرس یا بازرسان منتخب اعضاء انجام می‌گیرد.

بازرس یا هیات بازرسی در شرکت های تعاونی همانند قوه قضایی در حکومت عمل می‌کند. بازرس نیز علاوه بر نظارت در تعاونی، به درخواست و شکایات اعضا رسیدگی می‌کنند.

قانونگذار، بازرس را برای کمک و همیاری، به سخنی بازو در بازوی مدیریت، در راستای اهداف تعاونی در نظر گرفته است

مقررات مربوط به شرکت‌های تجاری رکن بازرسی را در قالب عناوین مختلفی بیان نموده است. این عناوین عبارتند از مفتشین، هیأت نظار و بازرسان.

اصطلاح بازرسان نخستین بار در لوایح اصلاحی قانون تجارت به سال ۱۳۴۷ مطرح شد با ورود این اصطلاح به مقررات شرکت‌های سهامی، قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ از آن بهره جسته که ما نیز در مباحث پایانی این جزوه بدان خواهیم پرداخت.

نکته

در اصطلاح عام حقوقی بازرس یا مفتش کسی است که مأمور رسیدگی به کارهای یک فرد یا یک موسسه یا اداره است.

در سال ۱۳۷۰، قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران واژه بازرسی را برای رکن مذکور انتخاب نموده و از همان کلمات بازرس و بازرسان برای معرفی متصدیان این سمت استفاده کرد.

نکته

«بازرس شرکت تعاونی، شخصی است که مجمع عمومی او را برای نظارت در کلیه امور شرکت و احراز انطباق فعالیت‌ها و اقدامات با قوانین و مقررات مربوط و با هدف حفظ حقوق اعضاء برای مدتی معین تعیین می‌کند».

سابقه قانونی رکن بازرسی شرکت‌های تعاونی

نکته

اولین قانونی که مقررات راجع به شرکت‌های تعاونی را مطرح نموده، یعنی قانون تجارت مصوب سال ۱۳۰۴، هیچ گونه احکام خاصی راجع به رکن بازرسی تعاونی‌ها در بر ندارد.

در پیشینه مقررات مربوط به رکن بازرسی شاهد تعاریفی برای مقررات تحت عنوان "مفتیش شرکت و ظایف آنها" هستیم. حتی با تصویب لایحه شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۳۲ احکامی در خصوص رکن بازرسی شرکت‌های تعاونی دیده نمی‌شود، صرفاً در ماده ۱۱، دستور ماده ۱۹۳ قانون تجارت آمده:

«شرکت‌های تعاونی ممکن است مطابق اصول شرکت‌های سهامی یا بر طبق مقررات مخصوصی تشکیل شوند که با تراضی شرکاء ترتیب داده شده است، و ملزم به تبعیت از مواد قانون تجارت راجع به تشکیل و سازمان شرکت‌ها نیستند».

با تصویب قانون شرکت‌های تعاونی سال ۱۳۵۰ برخلاف قوانین گذشته، خلاء مقرراتی رکن بازرسی تا حد بسیار زیادی مرتفع شد و پنج ماده از این قانون (مواد ۵۴ تا ۵۹) به بیان احکام بازرسی اختصاص یافت.

ماده ۵۴ قانون شرکت‌های تعاونی سال ۱۳۵۰

مجمع عمومی شرکت تعاونی، بازرس یا بازرسانی را امیان اعضای شرکت برای مدت یک سال مالی انتخاب می‌کند، تجدید انتخاب بازرس یا بازرسان قبلی بلامانع است.

وظایف بازرس مطابق با ماده ۵۵ تا ۵۹ قانون شرکت‌های تعاونی سال ۱۳۵۰

۱- نظارت بر انطباق نحوه اداره امور شرکت با مقررات اساسنامه و آئین‌نامه‌های مصوب و تصمیمات مجامع عمومی برای این منظور بازرسان می‌توانند هر موقع که مقتضی بدانند، به نحوی که به عملیات جاری شرکت لطمه وارد نشود، کلیه حساب‌ها، دفاتر، اسناد و مدارک مالی، دارایی نقدی، و برگ‌های بهادار، و موجودی کالا و غیره را شخصاً و در صورت لزوم با استفاده از کارشناس رسیدگی کنند.

۲- اعلام کتبی تخلفات و بی‌ترتیبی‌های احتمالی در نحوه اداره امور شرکت به هیأت مدیره و تقاضای رفع نقص.

۳- رسیدگی به حساب‌های شرکت حداقل سالی دو بار و مخصوصاً رسیدگی به صورت حساب‌های مالی مانند ترازنامه سالانه و صورت سود و زیان و اعلام نظر خود تا بیست روز قبل از جلسه مجمع عمومی سالانه.

۴- دعوت مجمع عمومی بر اساس ماده ۲۶ و ماده ۵۸ این قانون در صورت لزوم.

۵- نظارت در اجرای تذکرات و پیشنهادهای وزارت تعاون و امور روستاها (یا وزارت کار و امور اجتماعی در مورد شرکت‌های تعاونی کارگری) و حسابرسی که از شرکت حسابرسی کرده‌اند و تقدیم گزارش لازم در این باره به مجمع عمومی.

تبصره - بازرسان حق دخالت مستقیم در امور شرکت را ندارند و می‌توانند بدون حق رأی در جلسات هیأت مدیره شرکت کنند و نظرات خود را نسبت به مسائل جاری شرکت اظهاردارند. این نظرات باید در صورت جلسه هیأت مدیره با امضای آنها درج شود.

ماده ۵۶ - با خاتمه مأموریت بازرسان تا زمانی که بازرسان جدید انتخاب نشده‌اند، بازرسان قبلی کماکان مسئولیت انجام وظائف محوله را بر عهده خواهند داشت.

ماده ۵۷ - بازرسان برای انجام وظیفه خود حق دریافت هیچ گونه وجهی اعم از حقوق و دستمزد و یا پاداش ندارند.

ماده ۵۸ - در صورتی که هر یک از بازرسان ضمن انجام وظائف خود تشخیص دهد که هیأت مدیره در انجام وظایف خود مرتکب تخلفاتی شده است و عملیات آنها مخالف اساسنامه و

تصمیمات مجمع عمومی و مقررات آئین‌نامه‌های مصوب می‌باشد، باید مجمع عمومی را برای رسیدگی به موضوعات موردنظر و اتخاذ تصمیم لازم دعوت نماید.

ماده ۵۹ - معاملات شرکت با هر یک از هیأت مدیره یا بازرسان تابع مقررات و ضوابطی خواهد بود که به تصویب مجمع عمومی عادی شرکت برسد.

جایگاه رکن بازرسی در قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران

خوشبختانه با مصوب شدن قانون بخش تعاون در ۱۳ شهریور ۱۳۷۱ بخش سوم از فصل ششم این قانون مشتمل بر ۳ ماده و ۴ تبصره به احکام بازرسی اختصاص یافته است.

نکته

امروزه نظارت و بازرسی از اجزاء اصلی هر تشکیلات، سازمان یا حکومتی محسوب می‌شود و آنان که تدبیر امور را به دست دارند، این مهم را به خوبی دریافته‌اند که تضمین سلامت سازمان و تأمین تحقق اهداف آن در گرو نظارت دائمی است.

اهداف رکن بازرسی شرکت‌های تعاونی

بازرس با نظارت مستمر خود بر فعالیت‌های شرکت و اعمال مدیران می‌کوشد تا آنها را به دقت مورد ارزیابی قرار دهد و بامحک قوانین و مقررات بسنجد. نتیجه این امر نیز احراز صحت و سقم اقدامات است. چنانچه انحرافی از ضوابط مشاهده نماید، راهنمایی‌ها و ارشادات لازم را ارائه می‌کند تا نقائص رفع گردد و در صورتی که تذکراتش مورد توجه واقع نشود، اعضاء را در جریان قرار می‌دهد و آنها را از انحرافات مطلع می‌نماید تا تصمیمات مقتضی را به منظور حفظ حقوق خود اتخاذ نمایند.

وجود بازرس در یک تشکیلات، فی‌نفسه می‌تواند نقش رادع و مانع در بروز تخلف

داشته و حس دائمی مورد کنترل واقع شدن (به شرط استمرار و حتمیت نظارت)، اشخاص و تشکیلات تحت نظارت را از ارتکاب خطا دور می‌سازد.

بازرس با استفاده از ساز و کارهای قانونی که در اختیار دارد، می‌تواند با سرپیچی و تخلف از قانون مبارزه کند و از تکرار آن جلوگیری کند.

با توجه به آنچه گفته شد، اهداف نظارت و بازرسی به این موارد خلاصه می‌گردد: احراز صحت و سقم اقدامات، رفع نواقص و کاستی‌ها، جلوگیری از انحراف و تخلف، ایجاد اطمینان در اعضاء از حسن جریان امور، تعقیب متخلفان، حفظ حقوق سهام‌داران و در نهایت انطباق امور با قوانین و مقررات. این موارد در چارچوب ضوابط قانونی، اساسنامه تعاونی و مصوبات مجمع عمومی صورت می‌گیرد.

سایر صور نظارت و بازرسی در شرکت‌های تعاونی

تفکیک وظائف تعاونی از آن جهت صورت می‌گیرد که سازمان شرکت از یک نظم و ترتیب در گردش امور خود برخوردار باشد و اهداف مورد نظر به نحو شایسته تامین گردد. در این رابطه قیاس ارکان شرکت با قوای سه‌گانه یک کشور و ضرورت رعایت اصل تفکیک قوا این نتیجه را نیز به دست می‌دهد که تمامی اختیارات و وظائف یک تشکیلات نمی‌تواند در دست یک شخص قرار گیرد و همه امور در یک جا متمرکز باشد. زیرا، این امر موجب فساد، خودکامگی و استبداد می‌گردد

نکته

نظارت را در واقع باید تعاملی دانست که بر اساس آن، ارکان یک تشکیلات مستمراً یکدیگر را کنترل می‌نمایند.

در شرکت‌های تعاونی نیز وظیفه نظارت محدود به رکن خاصی نمی‌شود و صورت گوناگون دیگری از آن را می‌توان در ساختار شرکت یا خارج از آن مشاهده نمود. این صورت عبارتند از:

۱- نظارت اعضاء بر کلیه امور تعاونی

ماده ۱۰ قانون بخش تعاونی حق مذکور را این گونه بیان می‌دارد: «اعضاء در کلیه امور تعاونی طبق اساسنامه حق نظارت دارند».

۲- نظارت دستگاه‌ها و سازمان‌های سرمایه‌گذار

تبصره ۱ ماده ۳۰ قانون بخش تعاونی در این خصوص اشعار می‌دارد: «در شرکت‌های تعاونی هر یک از دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی، بانک‌ها، شوراهای اسلامی کشوری، سازمان‌های عمومی که در تعاونی مشارکت یا سرمایه‌گذاری کرده‌اند، می‌توانند نماینده‌ای برای نظارت و بازرسی در تعاونی و شرکت در جلسات عمومی و هیأت مدیره به عنوان ناظر داشته باشند».

۳- نظارت اتحادیه‌های تعاونی

ماده ۴۳ قانون بخش تعاونی، اهداف و مقاصد متعددی را برای اتحادیه‌ها در نظر گرفته است که در بندهشتم آن (نظارت بر التزام تعاونی‌های موضوع فعالیت خود به رعایت قوانین و مقررات مربوط و معرفی متخلفین به مراجع قانونی است).

۴- نظارت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

با تصویب قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۰، وزارت تعاون به منظور اعمال نظارت دولت در اجرای قوانین و مقررات مربوط به بخش تعاونی و

حمایت و پشتیبانی از این بخش تشکیل گردید. حسب مفاد ماده ۶۵ و بند ۱ ماده ۶۶ این قانون، مهم‌ترین وظیفه این وزارتخانه، نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات بخش تعاونی است. در اجرای این وظیفه وزارت تعاون می‌تواند شرکت‌های تعاونی را مورد تفحص و بازرسی قرار داده و در صورت مشاهده تخلف و انحراف از قوانین و مقررات خواستار رفع تخلف گردد و چنانچه از دستورات قانونی سرپیچی گردد، اقدامات بازدارنده^۱ را در مورد متخلفین به اجراء گذارد.

نکته

مهم‌ترین وظیفه وزارت تعاون، کارورفاه اجتماعی، نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات بخش تعاونی است.

خاطر نشان می‌سازد پیش از تشکیل وزارت تعاون، سازمان‌های دیگری بموجب قوانین و مقررات حاکمه قبلی مانند سازمان مرکزی تعاون کشور، سازمان تعاون روستائی، سازمان مرکزی تعاونی‌های معدنی و وظیفه نظارت بر شرکت‌های تعاونی مربوطه را بر عهده داشته‌اند

۱- برخی از اقدامات بازدارنده‌ای که وزارت تعاون می‌تواند در برخورد با متخلفین به اجرا گذارد عبارتند از: اجرای بند ۵ ماده ۵۴ قانون بخش تعاونی مبنی بر انحلال شرکت تعاونی، اجرای بند ۱۷ ماده ۶۶، دایر بر تعقیب قضایی متخلفین و اجرای بند ۲۹ ماده ۶۶ مشعر بر سلب مزایا از تعاونی‌هایی که برخلاف قانون و مقررات بخش تعاونی عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند.

به عنوان مثال بند ۱۷ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی مقرر می‌دارد: «وزارت تعاون می‌تواند در صورت احراز تخلف در اداره امور شرکت‌ها یا اتحادیه‌های تعاونی، مراتب را به دادگاه صالح اعلام و دادگاه موظف است خارج از نوبت در رسیدگی مقدماتی در صورت احراز تخلف، حکم تعلیق مدیران شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی یاد شده را صادر نماید. در این صورت وزارت تعاون موظف است به طور موقت، افرادی را برای تشکیل مجمع عمومی و انتخاب هیأت مدیره جدید منصوب نماید».

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
دقت‌ترویج، آموزش و تحقیقات تعاونی‌ها
سازمان آموزش مجازی تعاون

جلسه ۳

نحوه تصدی

ماده ۴۰ قانون بخش تعاونی در این خصوص مقرر می‌دارد

«مجمع عمومی، بازرس یا بازرسانی را اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی و برای مدت یک سال مالی انتخاب می‌کند که انتخاب مجدد آنان بلامانع است.»

در مورد مقررات این ماده نکات ذیل قابل توجه است.

- ۱) مقصود از مجمع عمومی در این ماده، مجمع عمومی عادی شرکت می‌باشد که طبق بند ۱ ماده ۳۴ قانون بخش تعاونی، صلاحیت انتخاب هیأت مدیره و بازرسان را عهده‌دار است.
- ۲) برخلاف هیأت مدیره شرکت که تعداد آنها را قانون مشخص نموده و لزوماً باید سه، پنج یا هفت نفر باشند^۱، در مورد تعداد بازرسان، حداقل و حداکثری وجود ندارد و اساسنامه شرکت حسب شاخصه‌هایی چون؛ تعداد اعضاء، حجم فعالیت تعاونی و حوزه عمل آن این تعداد را معین می‌کند. به علاوه ضرورتی ندارد که تعداد آنان فرد باشد زیرا تصمیماتی که بازرسان شرکت اتخاذ می‌نمایند لزوماً جمععی نیست. ولی اکثر کارشناسان بخش تعاونی عقیده دارند که تعداد بازرس فرد باشد مناسب تر است.
- ۳) تا قبل از اصلاح قانون بخش تعاونی در سال ۱۳۷۷ بازرس یا بازرسان شرکت باید از میان

^۱ - ماده ۳۶ قانون بخش تعاونی

اعضاء انتخاب می‌شدند. زیرا طبق ماده ۳۸ این قانون دارا بودن شرایط عضویت برای آنها الزامی بود. اما پس از اصلاح صدر ماده مذکور و حذف عبارت «علاوه بر داشتن شرایط عضویت» محدودیت یاد شده مرتفع گردید.^۲

۴) امکان انتخاب بازرس یا بازرسان از میان اشخاص حقوقی نیز از جمله مواردی است که در اصلاحیه سال ۱۳۷۷ وارد قانون شده است و تا قبل از آن صرفاً اشخاص حقیقی می‌توانستند به سمت بازرسی شرکت‌های تعاونی انتخاب شوند.

۵) با توجه به تأکید ماده فوق بر انتخاب بازرس برای یک سال مالی انتخاب برای مدت کمتر یا بیشتر وجاهت قانونی ندارد. بدیهی است در صورتی که شرکت از خدمات بازرس رضایت داشته باشد، می‌تواند مجدداً وی را انتخاب نماید. دلیل عدم وجاهت مدت کمتر نیز آن است که عملیات مالی و حساب‌های شرکت که منتهی به تهیه ترازنامه می‌گردد، دوره یک ساله دارد و بازرس باید در طول یک سال همراه و همگام شرکت بوده تا بتواند نسبت به موضوع اشراف داشته و اظهارنظر نهایی نماید. علاوه بر این، انتخاب برای مدتی کمتر از یک سال ثبات سمت بازرسی را لطمه می‌زند.

سال مالی معمولاً مطابق با سال شمسی است در صورتی که تعاونی در میانه سال تشکیل شود در نتیجه برای سال اول تاریخ تشکیل تا پایان همان سال شمسی سال مالی آن شرکت حساب می‌شود، سال مالی عمدتاً از ۱/۱ تا .../۱۲/۲۹ ... می‌باشد. اگر تعاونی در اساسنامه خود تاریخ سال مالی (یکسال) را تعیین نموده باشد، مغایرت قانونی ندارد. نکته حایز اهمیت این است که **بازرس برای یک سال مالی انتخاب می‌شود.**

^۲ - قبل از اصلاح قانون بخش تعاونی، صدر ماده ۳۸ بدین صورت انشاء گردیده بود: «هیأت مدیره و مدیرعامل و بازرسان علاوه بر داشتن شرایط عضویت باید واجد شرایط زیر باشند.»

۶) برخلاف محدودیت انتخاب بیش از دو دوره متوالی با انتخاب حداقل دو سوم اعضای حاضر در مجمع عمومی عادی برای هیات مدیره بلامانع است، این محدودیت برای انتخاب مجدد بازرس وجود ندارد و در صورت رضایت از عملکرد وی می‌توانند هر ساله او را انتخاب کنند.

انتخاب بازرس در مجمع عمومی عادی انجام می‌گیرد

یعنی یک نفر می‌تواند برای سالهای متمادی، در مجمع عمومی سالانه کاندید بازرسی و در صورت انتخاب در مجمع عمومی، بازرس آن شرکت باشد. حتی یک شرکت حسابرسی هم می‌تواند به عنوان کاندید بازرسی باشد و در صورت رای آوردن بازرس شرکت تعاونی را عهده دار شود.

تازمانی که مجمع عمومی افراد یا شرکت های را اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی که متقاضی کاندیدای سمت بازرسی هستند و انتخابات آنان را مطابق قوانین و مورد تایید وزارت تعاون، کار و ... انجام و به اداره ثبت شرکت های اعلام نمایند، منع قانونی ندارد.

۷) در صورتی که شرکت تعاونی عضو اتحادیه باشد، امکان انتخاب هیأت بازرسی اتحادیه به عنوان بازرس تعاونی وجود دارد. در این مورد تبصره ذیل ماده ۵۰ قانون بخش تعاونی مقرر می‌دارد: «هیأت بازرسی اتحادیه‌ها می‌توانند بنا به تقاضای مجمع عمومی تعاونی‌های عضو و تصویب مجمع عمومی اتحادیه، وظائف بازرسی تعاونی‌های عضو را نیز انجام دهد.»

۸) اگر چه در متن ماده ۴۰ ذکری از انتخاب بازرسان علی‌البدل به میان نیامده لیکن از اطلاق عبارت «بازرس یا بازرسان» و ضرورت وجود بازرس علی‌البدل در تعاونی به دلالت تبصره ذیل ماده مذکور مبنی بر این که «در صورت فوت یا ممنوعیت قانونی یا استعفای بازرس یا بازرسان اصلی هیأت مدیره مکلف است ظرف مدت ده روز بازرس یا بازرسان علی‌البدل را به ترتیب اولویت آرا و برای بقیه مدت دعوت نماید» می‌توان دریافت که مقصود قانونگذار انتخاب هر دو بازرس (اصلی و علی‌البدل) می‌باشد.

آیا هیات مدیره می‌تواند اختیارات بازرسی را برعهده بگیرد؟ خیر
مطابق آرای مجمع عمومی مبنی بر انتخاب بازرس علی‌البدل، این اختیار به وی داده شده، که بازرس علی‌البدل در شرایطی که اعلام شده، جانشین بازرس اصلی گردد. از این رو هیات مدیره مأمور مطلع نمودن بازرس علی‌البدل است. چرا که مصوبات مجمع عمومی عادی سالیانه بدون گزارش بازرس از درجه اعتبار ساقط است.

بازرس نیز همانند اعضای هیات مدیره، داری عضو اصلی و علی‌البدل است، چرا که ممکن است در دوران تصدی و دوران فعالیت خود با مشکلاتی مواجه شود اعم از فوت (شخص حقیقی)، از دست دادن جنبه های حقوقی مثل ورشکستگی (شخصیت حقوقی)، استعفا، ممنوعیت قانونی و تحت چنین شرایطی هیات مدیره می‌تواند بازرس علی‌البدل را برای مدت باقی مانده و تحویل مسئولیت بازرسی. آگاه و دعوت نماید.

مثبت و منفی بودن گزارش بازرس در اینجا ملاک نیست، مهم ارایه گزارش مالی بازرس است. در نهایت تصمیم گیری در مجمع عمومی اتخاذ می‌شود.

بازرس در اتحادیه ها

بر اساس ماده ۴۵ قانون اقتصاد بخش تعاونی ج.ا.ایران
هر اتحادیه تعاونی دارای ارکان زیر است :

۱- مجمع عمومی

۲- هیات مدیره

۳- هیات بازرسی

تفاوت آن با شرکت تعاونی در آن است که در
شرکت تعاونی، رکن ۳ شامل بازرس یا بازرسان
است.

همانند شرکت های تعاونی هیات بازرسی در
اتحادیه ها نیز در مجمع عمومی انتخاب
می شوند.

هیات بازرسی
به هیاتی اطلاق می شود که بیش از یک نفر
است، معمولاً هیات های بازرسی در اتحادیه
ها در قالب سه نفره تشکیل می شود و رای با
اکثریت می باشد.

برای انتخاب بازرسان اصلی و علی البدل شرکت، ابتدا باید مجمع عمومی عادی که
معمولاً همان مجمع عادی سالیانه است برگزار شود. مجمع عمومی عادی سالیانه ظرف چهار ماه
پس از پایان سال مالی تشکیل می گردد و هیأت مدیره مکلف است، ظرف ۴ ماه پس از پایان
سال مالی نسبت به تشکیل مجمع عمومی عادی سالیانه (که یکی از موارد دستور جلسه آن
انتخاب بازرس یا بازرسان می باشد) اقدام کند.^۳

چنانچه بنا به یکی از دلایل قانونی مانند استعفاء، فوت یا ممنوعیت قانونی امکان ادامه
سمت بازرس اصلی (در زمانی غیر از پایان سال مالی) منتفی شده و بازرس علی البدل نیز برای

^۳- ماده ۶ آیین نامه نحوه تشکیل مجامع عمومی (موضوع تبصره ۳ ماده ۳۳ قانون بخش تعاونی).

جانشینی وجود نداشته باشد، مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده^۴ با دستور جلسه انتخاب بازرس یا بازرسان برگزار خواهد شد و هیأت مدیره مکلف است، در اسرع وقت آگهی مربوطه را منتشر کند.

در هر دو حالت فوق با توجه به این که برگزاری انتخابات در دستور جلسه است، فاصله بین انتشار آگهی تا برگزاری مجمع عمومی مربوطه در نوبت اول حداقل ۲۰ و حداکثر ۴۰ روز بجز کلیه شرکتها و اتحادیه های تعاونی ذکر شده در ماده ۱۸ دستورالعمل نحوه نظارت بر انتخابات تعاونی ها و اتاق های تعاون که مشمول کمیسیون ماده ۵ باشند حداقل ۳۰ روز خواهد بود.^۵

حسب ماده ۹ دستورالعمل نحوه نظارت بر انتخابات تعاونی ها و اتاق های تعاون (مصوب ۱۳۹۵/۸/۳) انجمن مرکزی نظارت، داوطلبان تصدی سمت بازرسی شرکت های تعاونی مشمول موظفند حداکثر ظرف مدت هفت روز پس از انتشار آگهی یا دعوت مجمع عمومی، درخواست کتبی خود را حسب مورد مطابق (فرم شماره ۱ و ۲) ۶ مصوب انجمن نظارت را تکمیل و به همراه مدارک لازم به تعاونی ذی ربط تحویل داده و رسید دریافت نمایند.

در صورتی که تعاونی مربوطه، جزء آن دسته از شرکت های تعاونی باشد که در ماده ۱۸ دستورالعمل نحوه نظارت بر انتخابات تعاونی ها و اتاق های تعاون (مصوب ۱۳۹۵/۸/۳) تعیین و اعلام نموده است، صلاحیت کاندیداها باید در کمیسیون (موضوع ماده ۵ دستورالعمل) مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین مقام دعوت کننده مکلف است، حداکثر ظرف مدت پنج روز کاری پس از مهلت ثبت نام، مدارک داوطلبان را به دبیرخانه کمیسیون ذی ربط در اتاق تعاون تحویل داده و رسید دریافت نماید...

^۴ - ماده ۳۳ قانون بخش تعاونی.

^۵ - ماده ۱۱ آئین نامه نحوه تشکیل مجامع عمومی.

^۶ - بخش ضمیمه

کمیسیون مکلف است، حداکثر ظرف مدت هفت روز پس از وصول مدارک داوطلبان نسبت به تشکیل جلسه و ابلاغ تصمیم اقدام نمایند. تعاونی موظف است پس از دریافت لیست داوطلبان، بلافاصله اسامی واجدین شرایط را در تابلو اعلانات تعاونی درج و نتیجه را به نحوه مقتضی به اطلاع داوطلبان برساند. در صورت عدم اعلام نظر در مهلت مقرر از سوی کمیسیون، اعلام اسامی کلیه داوطلبان در جلسه مجمع بلامانع است.

بررسی و تطبیق شرایط داوطلبان در کمیسیون ها بر اساس ماده پنج قانون اصلاح موادی از قانون بخش تعاونی مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی (ماده ۳۸ اصلاح شده قانون بخش تعاونی) صورت می گیرد و نتیجه بدون ابهام روشن و صریح مبنی بر انطباق شرایط داوطلبان اعلام می گردد.

در صورت عدم انطباق شرایط هر یک از داوطلبان با درخواست کتبی وی می بایست نتیجه بررسی کتبا" به صورت محرمانه به وی اعلام شود.

داوطلبانی که توسط کمیسیون ها واجد شرایط لازم تشخیص داده نشده اند می توانند ظرف مدت سه روز اداری از زمان صدور رأی تقاضای بررسی مجدد خود را کتبا" (در مورد آراء کمیسیون شهرستان) به کمیسیون نظارت استان مربوط و در مورد آراء کمیسیون های نظارت استانی و کشوری به انجمن نظارت تسلیم نمایند.

این تقاضا ظرف مدت پنج روز اداری بررسی و اعلام نظر می شود رأی صادره قطعی است. تعاونی ذی ربط موظف است بلافاصله مدارک داوطلب را به همراه مستندات مربوط حسب مورد به کمیسیون ذی ربط یا انجمن نظارت ارسال نماید.

شکایات کتبی در رابطه با کلیه مراحل انتخابات تعاونی ها حداکثر ظرف مدت پنج روز پس از زمان برگزاری مجمع به دبیرخانه کمیسیون ذی ربط در شهرستان، استان و کشوری تحویل شده باشد جهت رسیدگی از نظر انطباق برگزاری انتخابات با قانون و مقررات موضوعه در جلسه کمیسیون مربوط مطرح می شود. نتیجه رسیدگی و تصمیم حداکثر ظرف مدت ده روز کاری

از زمان پایان مهلت وصول شکایت ابلاغ خواهد شد. شاکی موظف است نسخه ای از شکوائیه را به واحد اداری ذی ربط در وزات تعاون، کارورفاه اجتماعی جهت اطلاع ارسال نماید. پس از بررسی صلاحیت کاندیدها، مجمع عمومی عادی مربوطه در موعد مقرر در آگهی منتشره، مطابق مقررات تشکیل می‌گردد.^۷ رأی‌گیری برای انتخابات به صورت کتبی (با ورقه) به عمل می‌آید و ملاک انتخاب، کسب اکثریت نسبی آراء می‌باشد. مقصود از کسب اکثریت نسبی آراء، بدست آوردن رأی بیشتر نسبت به سایر کاندیدها است و حائزین اکثریت بعد از اعضاء اصلی، به ترتیب به عنوان اعضاء علی‌البدل شناخته می‌شوند. به عنوان مثال چنانچه تعداد بازرسان اصلی و علی‌البدل یک تعاونی (مطابق اساسنامه مربوطه) دو نفر اصلی و یک نفر علی‌البدل و تعداد کاندیدها پنج نفر و تعداد آراء مأخوذه به ترتیب ۹۰، ۸۵، ۷۰، ۵۵ و ۵۰ باشد، حائزین ۹۰ و ۸۵ رأی به عنوان اعضاء اصلی و دارنده ۷۰ رأی به عنوان عضو علی‌البدل شناخته خواهد شد.

متعاقب برگزاری مجمع عمومی مذکور و انتخاب بازرسان، اقدام لازم در خصوص ثبت تصمیمات متخذه در اداره ثبت شرکت‌ها به عمل می‌آید.^۸

^۷ - مقررات آئین‌نامه نحوه تشکیل مجامع عمومی مندرج در بخش ضوابط.

^۸ - ماده ۲۱ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ و ماده ۴۸ آئین‌نامه نحوه تشکیل مجامع عمومی.

ارکان اتاق تعاون

بر اساس ماده ۵۸ قانون اقتصادی بخش تعاون

ارکان تعاون شامل :

مجمع نمایندگان

هیات رئیسه

هیات بازرسی

هیات رئیسه

بر اساس اصلاحیه قانون اقتصادی بخش تعاون ج.ا.ایران به سال ۹۳، رکن دوم اتاق تعاون از هیات مدیره به هیات رئیسه تغییر یافت. نکته مهم توجه به این نکته است هیات رئیسه موضوع اداره کننده مجامع عمومی با هیات رئیسه به عنوان رکن اتاق تعاون متفاوت است .

مجمع نمایندگان

شامل نمایندگان معرفی شده شرکت ها و اتحادیه های عضو اتاق تعاون است که مطابق اوصاف مطرح شده در قانون، آیین نامه ها و دستورالعمل درمکانی گردهم می آیند و نسبت به اخذ تصمیمات لازم اقدام می کنند. بر این اساس قانونگذار این مرجع /تشکل را مجمع نمایندگان نام گذاری کرده است .

هیات بازرسی

هیات بازرسی در اتاق های تعاونی شامل ۳ نفر است. ابتدا مجمع نمایندگان (اعم از اتاق شهرستان، اتاق استان، اتاق ایران تحت عنوان اتاق ها) نسبت به انتخاب ۲ نفر بازرس اقدام می کند و یک نفر دیگر از اعضای هیات بازرسی توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی انتخاب می شود ، همانند سایر موارد از جمله شرکت های تعاونی، اتحادیه ها ، اتاق ها هم می توانند ۲ نفر بازرسی که توسط مجمع نمایندگان انتخاب خواهند شد را از بین اعضا یا غیر عضو انتخاب نمایند و نفر سوم را همانطور که ذکر شده وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی معرفی می کند. (ماده ۴۰ و ۵۰ (در بخش حسابرسی) قانون بخش تعاونی ج.ا.ایران)

شرایط تصدی

از آنجا که بازرسی نقش مهمی در اداره امور شرکت‌های تعاونی ایفاء می‌کند و تحقق اهداف عالی‌ه نظارت و بازرسی مستلزم توانمندی و صلاحیت اوست، لذا قانون بخش تعاونی شرایط خاصی را برای تصدی این سمت ضروری دانسته است. وفق ماده ۳۸ این قانون شرایط مذکور عبارتند از:

- ۱- ایمان و تعهد به اسلام (در تعاونی‌های متشکل از اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی، شرط وثاقت و امانت)
- ۲- نداشتن منع قانونی و محجور نبودن
- ۳- عدم عضویت در گروه‌های محارب و عدم ارتکاب جرائم علیه امنیت کشور و عدم محکومیت به جعل اسناد
- ۴- عدم سابقه محکومیت به ارتشاء، اختلاس، کلاهبرداری، خیانت در امانت، تدلیس، تصرف غیرقانونی در اموال دولتی و ورشکستگی به تقصیر

برخی از موارد نداشتن منع قانونی از همان ماده ۳۸ استنباط می‌گردد، مانند ممنوعیت اتباع خارجی و یا محجورین از تصدی سمت بازرسی. برخی دیگر از آنها در قوانین و مقررات دیگر وارد گردیده مثل ماده ۵۲ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ مبنی بر اینکه بازرسان یک شرکت تعاونی نمی‌توانند تصدی سمت بازرسی شرکت تعاونی دیگری از همان نوع را قبول کنند. بر این اساس یکی از موارد ممنوعیت قانونی، دارا بودن سمت بازرسی یک شرکت تعاونی دیگر از همان نوع است.

مثال دیگری که در این رابطه می‌توان ارائه نمود، مفاد ماده ۶۲ مکرر قانون مجازات اسلامی (الحاقی ۷۷/۲/۲۷) می‌باشد که بر طبق آن، محکومیت قطعی کیفری در جرائم عمومی موضوع آن ماده موجب محرومیت از حقوق اجتماعی در مدت تعیین شده می‌گردد.

با توجه به اینکه طبق تبصره ۱ این ماده، حقوق اجتماعی عبارتست از حقوقی که قانونگذار برای اتباع کشور جمهوری اسلامی ایران و سایر افراد مقیم در قلمرو حاکمیت آن منظور نموده و سلب آن به موجب قانون یا حکم دادگاه صالح می‌باشد و از طرفی حسب بند ۱ ماده ۳۸ قانون بخش تعاونی، تصدی سمت بازرسی از حقوق اتباع جمهوری اسلامی ایران محسوب گردیده، لذا محکومیت قطعی در جرائم مذکور^۹، در عداد ممنوعیت‌های قانونی تصدی سمت بازرسی است.

نکته

برای تصدی سمت بازرسی باید فرد به هجده‌سالگی رسیده و چنانچه فردی پس از رسیدن به سن بلوغ و قبل از هجده‌سالگی بخواهد سمت بازرسی تعاونی را تصدی نماید بایستی گواهی رشد صادره از محاکم دادگستری ارائه نماید.

حق الزحمه دوره تصدی

بازرسان شرکت‌های تعاونی در مقابل خدماتی که ارائه می‌دهند، مستحق دریافت حق الزحمه و عنداللزوم پاداش می‌باشند و تعیین آن به عهده مجمع عمومی عادی تعاونی است.

^۹ - برابر ماده ۶۲ مکرر قانون مجازات اسلامی (الحاقی مصوب ۱۳۷۷/۲/۲۷). محکومیت قطعی کیفری در جرائم عمدی به شرح ذیل، محکوم علیه را از حقوق اجتماعی محروم می‌نماید و پس از انقضاء مدت تعیین شده و اجرای حکم رفع اثر می‌گردد:

- ۱- محکومان به قطع عضو در جرائم مسئول حد، پنج سال پس از اجرای حکم.
- ۲- محکومان به شلاق در جرائم مسئول حد، یک سال پس از اجرای حکم.
- ۳- محکومان به حبس تعزیری بیش از سه سال، دو سال پس از اجرای حکم.

تبصره ۲ ماده ۴۰ قانون بخش تعاونی

«حق الزحمه و پاداش بازرس یا بازرسان با تصویب مجمع عمومی تعیین می‌گردد».

نکته:

«حق الزحمه و پاداش بازرس یا بازرسان با تصویب مجمع عمومی عادی

تعاون تعیین می‌گردد».

خاتمه تصدی سمت بازرسی

عبارتند از:

- ۱) **انقضای مدت تصدی:** بازرس برای یک سال مالی انتخاب می‌شود و پس از انقضای مدت مذکور، باید موجبات برگزاری مجمع عمومی و انتخاب بازرس جدید فراهم شود. با خاتمه مدت مأموریت بازرسان تا زمانی که بازرسان جدید انتخاب نشده‌اند بازرسان قبلی کماکان مسئولیت انجام وظائف محوله را بر عهده خواهند داشت.^{۱۰}
 - ۲) **استعفاء:** چنانچه بازرس از سمت خود استعفاء دهد و این امر مورد پذیرش قرار گیرد، سمت بازرسی او خاتمه یافته تلقی و هیأت مدیره مکلف است ظرف مدت ده روز بازرس یا بازرسان علی‌البدل را به ترتیب اولویت آراء برای بقیه مدت دعوت نماید.^{۱۱}
- در خصوص مرجع پذیرش استعفاء، به نظر می‌رسد با توجه به اینکه انتخاب بازرس توسط مجمع عمومی عادی انجام می‌گیرد و اعضاء شرکت این سمت را به او تفویض نموده‌اند، تصمیم‌گیری نسبت به قبولی استعفاء نیز با آنان است.

^{۱۰} - ماده ۵۶ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰.

^{۱۱} - تبصره ۱ ماده ۴۰ قانون بخش تعاونی.

۳) فوت: در صورت فوت بازرس یا بازرسان نیز مطابق دستور فوق عمل می‌گردد، یعنی هیأت مدیره از بازرس یا بازرسان علی‌البدل برای جانشینی دعوت می‌کند. چنانچه واقعه فوت برای همه بازرسان اعم از اصلی و علی‌البدل حادث شده باشد، برگزاری مجمع عمومی جهت انتخاب بازرسان جدید ضروری خواهد بود.

۴) ممنوعیت قانونی: ممکن است در اثناء تصدی، یکی از موارد ممنوعیت قانونی برای بازرس حادث گردد. مثلاً تابعیت ایرانی خود را از دست داده و تابعیت کشور دیگری را تحصیل کند یا اینکه محجور شود یا حکم محکومیت قطعی او به واسطه ارتکاب یکی از جرائم موضوع بندهای ۳ و ۴ ماده ۳۸ قانون بخش تعاونی صادر شود. در چنین مواردی مطابق همان حکم تبصره ۱ ماده ۴۰ مبنی بر دعوت از بازرس علی‌البدل عمل خواهد شد.

۵) غیبت: در قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران و مقررات قبل از آن، حکمی در خصوص غیبت بازرس و نحوه برخورد با آن وجود ندارد. به نظر می‌رسد با توجه به این که امور شرکت نباید با وقفه و تعطیلی روبرو گردد و عدم حضور بازرس ضمن ایجاد خلل می‌تواند معضلات و مشکلات بسیاری را بر شرکت تحمیل کند، لذا باید بتوان از بازرس علی‌البدل جهت ادامه تصدی سمت بازرسی برای بقیه مدت دعوت کرد.

۶) عزل: عزل بازرس یا بازرسان نیز از جمله مواردی است که در قانون بخش تعاونی به سکوت برگزار شده است و در خصوص آن اختلاف نظر وجود دارد. برخی کارشناسان معتقدند، قانونگذار اساساً با عزل بازرس مخالف بوده است و آن را به صلاح تعاونی نمی‌داند. لذا، از تجویز آن خودداری نموده است. پاره‌ای دیگر بر این اعتقاد هستند که در صورت عدم توانایی بازرس برای انجام وظائف خود یا سرپیچی از اجرای قانون یا ارتکاب تخلف، باید امکان برکنار نمودن او وجود داشته باشد.

به نظر می‌رسد، دیدگاه دوم از استحکام بیشتری برخوردار باشد. مضافاً این که اعضاء تعاونی را نباید از حق تصمیم‌گیری نسبت به منتخب خود محروم و مسلوب‌الاختیار نمود. از مقررات قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ نیز چنین استنباط می‌گردد که امکان

عزل بازرس وجود دارد. بند ۱ ماده ۳۳ این قانون یکی از وظائف مجمع عمومی عادی را «انتخاب هیأت مدیره و بازرس یا بازرسان یا تغییر هر یک از آنها» تعیین نموده است و از کلمه «تغییر» مندرج در این بند امکان عزل بازرس متبادر به ذهن می‌شود.

در مورد عزل بازرس برخی صاحب‌نظران نیز بدون ذکر دلیل خاصی آن را ممکن دانسته‌اند.

درخصوص مرجع صالح برای عزل بازرس نیز گفته شده است: «همان طور که انتخاب بازرسان بر عهده مجمع عمومی عادی است، عزل بازرسان نیز بر عهده آن خواهد بود».

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
دفتر ترویج، آموزش و تحقیقات تعاونی ها
سازمان آموزش مجازی تعاون

بخش ۴

وظائف و اختیارات بازرسان در شرکت های تعاونی

قلمرو نظارت بازرسان

باید این امکان برای بازررس فراهم باشد که تمامی امور را تحت نظارت داشته و همه اجزاء شرکت را کنترل نماید. هیچ بخش یا رکنی نباید شأن و مرتبه خاصی برای خود قائل بوده و خود را از شمول نظارت بازررس مستثنی بدانند.

وظایف بازررس / بازرسان شرکت های تعاونی بر اساس ماده ۴۱ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران:

- ۱- نظارت مستمر بر انطباق نحوه اداره امور تعاونی و عملیات و معاملات انجام شده با اساسنامه و قوانین و مقررات و دستورالعمل های مربوطه.
- ۲- رسیدگی به حساب ها، دفاتر، اسناد، صورت های مالی از قبیل ترازنامه و حساب های عملکرد و سود و زیان، بودجه پیشنهادی و گزارشات هیأت مدیره به مجمع عمومی.
- ۱- رسیدگی به شکایت اعضاء و ارائه گزارش به مجمع عمومی و مراجع ذی ربط.
- ۲- تذکر کتبی تخلفات موجود در نحوه اداره امور تعاونی به هیأت مدیره و مدیر عامل و تقاضای رفع نقص.
- ۱- نظارت بر انجام حسابرسی و رسیدگی به گزارش های حسابرسی و گزارش نتیجه

رسیدگی به مجمع عمومی شرکت و مراجع ذی ربط.

توجه :

همه وظائف مورد اشاره بازرس /بازرسان ، جنبه نظارتی دارد و دخالت در اداره امور تعاونی را توجیه نمی کند

نکته :

طبق تبصره ماده ۴۱:

«بازرس یا بازرسان حق دخالت مستقیم در اداره امور تعاونی را ندارد ولی می توانند بدون حق رأی در جلسات هیأت مدیره شرکت کنند و نظرات خود را نسبت به مسائل جاری تعاونی اظهار دارند».

وظیفه بازرسان در مورد اعضاء و حقوق آنها

یکی از حوزه های نظارتی بازرسان در شرکت های تعاونی، نظارت راجع به اعضاء و حقوق آنهاست. شاید بتوان گفت اصلی ترین انگیزه ای که اعضاء شرکت را در خصوص انتخاب بازرس ترغیب می نماید، همانا جلوگیری از تضییع حقوق آنهاست. بنابراین بازرس باید بر تمامی حقوق و مقررات مربوط به عضو اشراف داشته باشد.

مقررات مربوط به اعضاء تعاونی، موضوعات مختلفی را دربرمی گیرد. از ورود اشخاص به عضویت شرکت گرفته تا حقوق ناشی از آن و خروج از عضویت شرکت که در این جا به بررسی اهم وظائف بازرسان در این رابطه می پردازیم:

۱) کنترل ظرفیت و امکانات شرکت برای پذیرش عضو

۲) نظارت بر احراز شرایط^۱ متقاضیان عضویت

۳) نظارت بر تأدیه سهام شرکت

۴) نظارت بر نقل و انتقال سهام اعضاء

۵) کنترل ایفاء تعهدات اعضاء

۶) نظارت بر رعایت حقوق اعضاء

اصلی ترین حقوق اعضاء در شرکت های تعاونی عبارتند از:

- حق حضور در مجامع عمومی و اعمال رأی،
- حق نظارت بر کلیه امور تعاونی،
- حق استفاده از سود و مازاد برگشتی،
- حق برخورداری از خدمات شرکت،
- حق خروج از شرکت و حق دریافت مطالبات در صورت قطع رابطه عضویت.

^۱ - شرایط موضوع ماده ۹ قانون بخش تعاونی و شرایط اختصاصی اساسنامه شرکت.

۷) نظارت بر اخراج عضو از شرکت و تشخیص موجبات اخراج:

بازرس علاوه بر اختیار پیشنهاد اخراج عضو به مجمع، وظیفه احراز موجبات اخراج را نیز داراست. او باید کنترل نماید که حقی از شخص یا اشخاص در این خصوص تضییع نشود و قانون به نحو صحیح اجراء شود.

۱) رسیدگی به شکایات اعضاء و ارائه گزارش به مجمع عمومی و مراجع ذی ربط

مطابق بند ۳ ماده ۴۱ قانون بخش تعاونی ج.ا. ایران

بازرس مکلف است، در صورت دریافت شکایت از سوی اعضاء تعاونی موضوع شکایت را بررسی و در صورت وارد تشخیص دادن آن، مراتب را جهت اجابت خواسته شاکی به هیأت مدیره تعاونی اعلام نماید. تفصیل فرایند رسیدگی به شکایات اعضاء در دستورالعمل رسیدگی به شکایات، ابلاغی از سوی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی وارد گردیده است

نکته

رسیدگی به شکایات اعضاء، برای بازرس شرکت یک وظیفه تلقی می شود اما در خصوص اعضاء یک اختیار محسوب می گردد. یعنی اعضاء مکلف نیستند لزوماً شکایات خود را به بازرس تسلیم نمایند.

وظیفه بازرسان در رابطه با مجامع عمومی

از دیگر وظائف بازرس یا بازرسان در شرکت های تعاونی، نظارت بر مجامع عمومی و

اجرای صحیح مقررات مربوط به آن است. در این میان بارزس یا بازرسان شرکت نقش مهم نظارت را ایفاء می کنند. بدون تردید ایفاء این نقش مستلزم اطلاع دقیق از ضوابط و مقررات مربوط به مجامع عمومی و و برگزاری آنهاست.

اهم نکات وظایف بازرسان در رابطه با مجامع عمومی عبارتند از :

۱) برگزاری مجامع عمومی در مواعد قانونی (ماده ۶ آئین نامه نحوه تشکیل مجامع)

۲) رعایت دقیق ضوابط انتشار آگهی

۳) رعایت فاصله انتشار آگهی تا برگزاری مجامع عمومی (ماده ۱۲ آئین نامه نحوه

تشکیل مجامع)

۴) نظارت بر چگونگی برگزاری مجمع

اهم وظایف بازرسان بر چگونگی برگزاری مجمع :

۱ نظارت بر شرکت اعضاء یا نمایندگان تام الاختیار آنها و ناظرین دستگاه های

سرمایه گذار و ناظرین دستگاه های نظارتی و ممانعت از حضور اشخاص غیرعضو به

مجمع

۲ کنترل گواهی نمایندگی های تام الاختیار و وکالت نامه ها

۳ انتخاب و تعیین هیات رئیسه برابر تشریفات مجمع

۴ عدم شرکت همزمان عضو و نماینده وی در مجمع

۵ نظارت بر رعایت حد نصاب تعداد شرکت کنندگان برای رسمیت مجمع

۶ نظارت بر رعایت نوع و نوبت برگزاری مجمع

۷ نظارت بر به حد نصاب رسیدن تعداد برای تصمیم گیری مجمع با توجه به نوع

تصمیم و مجمع

۸ نظارت بر رعایت اصول رای گیری کتبی اعم از توزیع اوراق رای در بین اعضا و

نمایندگان اعضای غائب

۹ نظارت و رعایت بر تنظیم صورت جلسه و امضاهای لازم

وظیفه بازرس/ بازرسان در مورد امور مالی تعاونی

با توجه به این که شرکت‌های تعاونی به فعالیت‌های اقتصادی و امور تجاری می‌پردازند، بسیاری از اقدامات و عملیات آنها جنبه مالی داشته و بخش اعظم وظائف بازرسان نیز نظارت بر همین امور است.

مطابق ماده ۴۱ قانون بخش تعاونی ج.ا.ایران

اهم موارد مربوط به وظایف بازرس / بازرسان در امور مالی :

- ۱ نظارت مستمر بر عملیات و معاملات انجام شده
- ۲ رسیدگی به حساب‌ها، دفاتر، اسناد، صورت‌های مالی از قبیل ترازنامه و حساب‌های عملکرد و سود و زیان و بودجه پیشنهادی
- ۳ نظارت بر انجام حسابرسی رسیدگی به گزارش‌های حسابرسی و گزارش نتیجه رسیدگی به مجمع عمومی شرکت تعاونی

وظیفه بازرس/بازرسان در رابطه با هیأت مدیره

همانگونه که قبلاً گفته شد، هیأت مدیره رکن اجرایی شرکت است و اداره امور جاری تعاونی را طبق اساسنامه و مصوبات مجامع عمومی به عهده دارد. نقشی که بازرس در این زمینه ایفاء می‌نماید، به تبع سایر بخش‌ها، نظارت دقیق بر عملکرد هیأت مدیره است.

نکته

بازرس در اجرای وظائف نظارتی خود می‌تواند در جلسات هیأت مدیره شرکت نماید و نظرات خود را نسبت به مسائل جاری تعاونی اظهار دارد، بدون

آن که حق رأی داشته باشد.

وظیفه بازرس در برخورد با تخلفات

چنانچه بازرس در قلمرو نظارتی خود که تمامی امور شرکت می‌باشد، تخلفی را مشاهده نماید باید اقدامات لازم را در جهت مقابله با آن به انجام رساند. مناسب‌ترین رویه‌ای که بازرس می‌تواند در برخورد با تخلفات اتخاذ نماید، جلوگیری از بروز آنهاست.

بند ۴ ماده ۴۱ قانون بخش تعاونی ج.ا.ایران

بازرس / بازرسان در صورت مشاهده تخلف می‌توانند هیأت مدیره و مدیر عامل را با تذکر کتبی مطلع و تقاضای رفع نقص نمایند.

تبصره ذیل ماده ۴۲ قانون بخش تعاونی ج.ا.ایران

در صورتی که هر یک از بازرسان تشخیص دهند که هیأت مدیره یا مدیر عامل در انجام وظائف محوله مرتکب تخلفی شده و به تذکرات آنان ترتیب اثر نمی‌دهند، مکلفند از هیأت مدیره تقاضای برگزاری مجمع جهت رسیدگی به گزارش خود را بنمایند.

اگر هیأت مدیره ظرف مدت یک ماه از تاریخ دریافت درخواست تشکیل مجمع عمومی فوق‌العاده توسط بازرس اقدام به دعوت و برگزاری آن ننماید، بازرس می‌تواند با اطلاع

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نسبت به انتشار آگهی و تشکیل مجمع عمومی فوق العاده اقدام نماید.

علاوه بر اقدامات فوق وظیفه نظارت و کنترل ایجاب می‌کند، چنانچه بازرس از وقوع جرمی در امور شرکت مطلع گردید، مرجع قضایی صالح^۱ را نیز در جریان امر گذارد.

البته در ماده ۱۵۱ لایحه اصلاحی قانون تجارت / مصوب ۱۳۴۷ در خصوص مقررات بازرسی شرکت‌های سهامی عام و خاص آمده است: «بازرس یا بازرسان باید هر گونه تخلف یا تقصیری در امور شرکت از ناحیه مدیران و مدیر عامل مشاهده کنند به اولین مجمع عمومی اطلاع دهند و در صورتی که ضمن انجام مأموریت خود از وقوع جرمی مطلع شوند، باید به مرجع قضایی صلاحیت‌دار اعلام نمایند و نیز جریان را به اولین مجمع عمومی گزارش دهند».

توجه

حسب ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی:

«هر گاه اموال منقول یا غیر منقول یا نوشته‌هایی از قبیل سفته، چک و قبض و نظایر آن به عنوان اجاره یا امانت یا رهن یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بی‌اجرت به کسی داده

^۱ - این وظیفه در قانون بخش تعاونی مورد تصریح قرار نگرفته است، اما از نقش مهم بازرس در سازمان شرکت تعاونی و وظیفه او در حفظ حقوق اعضاء می‌توان دریافت که بهره‌گیری از سازوکارهایی این چنین، از لوازم امر بازرسی بلکه از الزامات آن به شمار می‌رود و در صورت تخلف، بازرس قابل بازخواست خواهد بود.

شده و بنا براین بوده است که اشیاء مذکور مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که آن اشیاء نزد او بوده است آنها را به ضرر مالکین یا متصرفین آنها استعمال یا تصاحب یا تلف یا مفقود نماید، به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.»

<http://vtcc.mcls.gov.ir>

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
دقتروج، آموزش و تحقیقات تعاونی ها
سازمان آموزش مجازی تعاون

جلسه ۵

مسئولیت بازرسان شرکت های تعاونی

مفهوم مسئولیت و انواع آن

به طور کلی قوانین و مقررات مجموعه الزامات و باید و نبایدهایی است که روابط اجتماعی را تنظیم و تسبیق و چگونگی رفتار انسان ها را در اجتماع مشخص و معین می نماید. این الزامات محدود به حوزه یا قلمرو خاصی نیست و تمامی بخش های اجتماع را در بر می گیرد. هر نهاد یا تشکیلاتی که ایجاد می گردد یا هر تأسیسی که در اجتماع به وجود می آید، نیازمند تعیین یک چارچوب رفتاری و تنظیم کننده روابط است. چارچوبی که معین می نماید، افراد از چه حقوقی برخوردار بوده و چه تکالیفی بر عهده آنهاست.

مسئولیت بنا به نوع عملی که منشاء آن است و آثاری که به بار می آورد، به دو نوع «مسئولیت مدنی» و «مسئولیت کیفری» تقسیم می شود.

نکته

«مسئولیت مدنی» هنگامی به وجود می آید که کسی ملزم به ترمیم نتایج خسارتی باشد که به دیگری وارد آمده است. «مسئولیت کیفری» وقتی ایجاد می گردد که

شخص فعل، یا ترک فعلی را که قانوناً جرم تلقی گردیده مرتکب شود.

در شرکت تعاونی وقتی سخن از مسئولیت بازرسان به میان می‌آید، مقصود مسئولیت مدنی بازرسان و مسئولیت کیفری بازرسان است.

مسئولیت مدنی بازرسان

مسئولیت مدنی بازرس زمانی ایجاد می‌شود که در عمل به وظائف و تعهدات یا استفاده از اختیارات خود مرتکب تخلف گردیده و از این طریق زیانی به شرکت وارد گردد.

به عنوان مثال یکی از وظائف بازرسان نظارت بر انطباق نحوه اداره امور تعاونی و عملیات و معاملات انجام شده با اساسنامه و قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه است. حال چنانچه بازرس از این وظیفه قانونی خود تخطی کند یا به نحو احسن آن را به انجام نرساند و به واسطه عدم نظارت او زیانی به شرکت، اعضاء یا اشخاص ثالث وارد گردد، باید آن را جبران نماید و از این حیث دارای مسئولیت مدنی است. در این مورد تفاوتی وجود ندارد که این اقدام از روی عمد و تقصیر یا از روی بی احتیاطی صورت گرفته باشد.

مثال دیگری که در این رابطه قابل ذکر می‌باشد، مفاد بند ۲ ماده ۴۰ قانون بخش تعاونی در خصوص وظیفه رسیدگی به حساب‌ها، دفاتر، اسناد، صورت‌های مالی از قبیل ترازنامه و حساب‌های عملکرد و سود و زیان، بودجه پیشنهادی و گزارشات هیأت مدیره به مجمع عمومی است. در این مورد بازرس مکلف است، ضمن انجام وظیفه فوق، گزارش خود را راجع به موارد یاد شده تهیه و تقدیم مجمع عمومی نماید. چنانچه بازرس این تکلیف را به انجام نرساند و زیانی متوجه شرکت شود، وی ملزم به جبران است.

مسئولیت کیفری بازرسان شرکت تعاونی

در پاره‌ای موارد عدم انجام وظائف قانونی یا سوءاستفاده از اختیارات بازرسی جرم تلقی می‌شود و برای آن مجازات تعیین شده است. ارتکاب چنین اعمالی موجب «مسئولیت کیفری» است. گاهی اوقات نیز عمل ارتكابی علاوه بر مجرمانه بودن، زیان به شخص یا اشخاص خصوصی مثل عضو، شرکت یا اشخاص ثالث وارد می‌کند که در این صورت موجب «مسئولیت مدنی» نیز برای بازرس می‌باشد.

برخی از این اعمال در مواد ۱۲۶، ۱۲۷ و ۱۲۸ از فصل بیست و یکم قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ وارد گردیده است. این مواد به دلیل عدم مغایرت با قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران و به دلالت ماده ۷۱ آن، هنوز از حاکمیت قانونی برخوردار است. پاره‌ای دیگر از اعمال مجرمانه که ممکن است بازرس مرتکب شود، در سایر قوانین کیفری معین شده است.

جرائم ذکر شده در موضوع قانون شرکت‌های تعاونی سال ۱۳۵۰:

۱- ارتکاب اعمالی با سوءنیت و برخلاف اصول مقرر در قانون و اساسنامه‌های مصوب که موجب زیان شرکت گردد

ماده ۱۲۶ قانون مذکور می‌گوید:

«هر یک از اعضاء هیأت مدیره و بازرسان و مدیرعامل در صورتی که با سوءنیت برخلاف اصول مقرر در این قانون و اساسنامه‌های مصوب مرتکب عملی شود موجب زیان شرکت گردد، علاوه بر جبران زیان وارده، به حبس تأدیبی از سه ماه تا شش ماه محکوم خواهد شد.»

۲- ارائه گزارش خلاف واقع به مجمع عمومی،

در ماده ۱۲۷ آمده است:

«هر یک از اعضاء هیأت مدیره و بازرسان و مدیرعامل به مجمع عمومی گزارش

خلاف واقع بدهد، به حبس تأدیبی از سه ماه تا شش ماه یا جزای نقدی از ده هزار ریال تا یک صد هزار ریال و یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.»

۳-خیانت در امانت.

ماده ۱۲۸ مقرر می‌دارد:

«هر یک از مدیران عامل یا اعضای هیأت مدیره یا بازرسان یا کارکنان شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی مرتکب خیانت در امانت در مورد وجوه و اموال شرکت یا اتحادیه گردد، به حداکثر مجازات مقرر در ماده ۲۴۱ قانون مجازات عمومی محکوم می‌شود.»

توجه

حسب ماده ۶۷۴ قانون مجازات اسلامی:

«هر گاه اموال منقول یا غیر منقول یا نوشته‌هایی از قبیل سفته، چک و قبض و نظایر آن به عنوان اجاره یا امانت یا رهن یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بی اجرت به کسی داده شده و بنا بر این بوده است که اشیاء مذکور مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که آن اشیاء نزد او بوده است آنها را به ضرر مالکین یا متصرفین آنها استعمال یا تصاحب یا تلف یا مفقود نماید، به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.»